

Een compleet nieuw
standaardwerk over de
orgelmakersfamilie
Smits

Het boek

Smits-orgels

De bouwstijl van de Brabantse familie Smits weerspiegeld in hun orgels

Dit boek, dat in oktober 2025 zal verschijnen, is een cultuurhistorische analyse, een fotoboek en een documentatie van een eeuw orgelbouwkunst in Noord-Brabant en verre omgeving. Drie generaties Smits bereikten tussen 1820 en 1920 zo'n hoog niveau in de bouwkunst van kerkorgels, dat hun instrumenten onder kenners nog steeds als heel speciaal bekend staan. Reden voor een projectgroep het initiatief te nemen belangeloos dit standaardwerk op te zetten over het werk van deze orgelmakers.

Nadere informatie:
www.brabantorgel.nl/smits-orgels

In dit boek worden veel en grote foto's getoond van hun rijkversierde kassen en fronten met plastische vormen en uitbundig beeldhouwwerk. Ook wordt de unieke stijl van de ontwerpen voor het eerst verklaard en in samenhang gebracht. Voor hun bouwtechniek maakten de Smitsen gebruik van verschillende tradities, zoals de Westfaalse en de Franse, om tot een volstrekt eigen synthese te geraken. Ook hier wordt, dankzij recent onderzoek, als het ware het geheim van de Smitsen over hun exacte werkwijze onthuld. Alle ruim veertig bewaard gebleven instrumenten worden in dit boek uitvoerig gedocumenteerd en afgebeeld, ook met foto's van het binnenwerk, zoals pijpen en mechanieken.

De klank van de Smits-orgels kan zowel krachtig als fluwelig worden genoemd. Nieuw onderzoek werpt licht op de eigenaardige klankopbouw en op de muziek-esthetische opvattingen van de makers, tegen de achtergrond van de Brabantse muziekpraktijk van de 19de eeuw. Om ook het klankoeuvre van deze orgelmakers vast te leggen, worden twee cd's met recente opnames van orgelmuziek uit die tijd en omgeving op een veertiental orgels als klankdocument in het boek bijgevoegd.

Een voor onze orgelhistorie en de cultuur in Noord-Brabant, maar ook voor de Nederlandse orgelcultuur, belangwekkend standaardwerk waarbij men zich bewust wordt van deze broedplaats en bloeiperiode van de kerkmuziek en de religieuze kunst. Op nationaal en internationaal niveau wordt met dit boek de aandacht gericht op het unieke spoor dat de Smitsen getrokken hebben in de Europese orgelbouwkunst.

Het boek op een formaat van 24 x 30 cm met hardcover telt ruim 520 pagina's. Deze brochure geeft een impressie van dit boek. Hiermee wordt een indruk gegeven van hetgeen te verwachten is bij de uitgave van dit standaardwerk.

Dankzij de aangevraagde en de te verstrekken subsidies kan de intekenprijs op een gunstig niveau worden gehouden. De **voorintekening** op dit boek biedt voordelen. Zie achter in deze brochure.

De orgelmakers Smits

De eigenzinnige Smitsen

In het dorpje Reek, vlakbij Grave, begon Klaas Smits (1791-1831) in 1818 met het bouwen van orgels. Na enkele jaren ging zijn broer Frans (1800-1876) hem helpen. Toen Klaas onverwacht overleed, zette Frans het bedrijf voort. Hij beweerde later dat hij het orgelmakersvak zelf uit boeken en ondervinding geleerd had. Hij kreeg veel opdrachten en was rijk genoeg was om experimenten te doen of tegenslagen te verwerken. In de jaren 1831-1870 ontwikkelde hij een uniek klankidroom voor zijn orgels. Bovendien was hij een ontwerper met een grote fantasie en met goede contacten met uitstekende schrijnwerkers en beeldhouwers. Zodoende kwamen er in veel kerken in zijn werkgebied, het oosten van Noord-Brabant en het Land van Maas en Waal, tientallen prachtige, zeer degelijke orgels tot stand. Na 1870 zette zoon Frans (II, 1834-1918) de zaak voort, met lichte afwijkingen van de stijl van zijn vader. Maar de vraag liep terug. De derde generatie onder Henri Smits (1871-1944) kon de concurrentie niet meer aan en moest in 1928 het bedrijf sluiten.

Van het zangkoor van de katholieke kerk van Reek is een foto bewaard gebleven die waarschijnlijk gemaakt is rond 1900. Daarop zijn o.a. enkele van de Smits-familie te zien.

De orgelmakers Smits

De nalatenschap: zo'n 50 orgels en een archief

In de ruim honderd jaar dat de orgelmakerij bestond, zijn er ruim 100 orgels gebouwd. Daarvan bestaan er nog 45 die allemaal aan de orde komen in het boek en er zijn nog een paar gedemonteerd in opslag. De nog bestaande orgels tref je aan in grote dorpskerken zoals in Boxtel, Oirschot en Schijndel, maar ook in kleine kerkjes in het rivierengebied bij de Maas, in Demen, Macharen of Neerloon. Er zijn een paar orgels met drie klavieren, de andere orgels hebben er bijna allemaal twee. De meeste verkeren in goede staat, maar sommige staan er slecht bij. Enige orgels van Frans I worden gerekend tot de allermooiste van hun tijd in Nederland vanwege de klank en de vormgeving.

Naast de orgels zelf is er een flink familie- en bedrijfsarchief bewaard gebleven, dat zo'n 1100 stukken bevat, zoals rekeningboeken, tekeningen, brieven en veel notities. Dit archief berust in de Universiteitsbibliotheek van Utrecht. Dr. Jan Boogaarts heeft in zijn proefschrift 'De orgelmakers Smits te Reek (bij Grave)' uit 2017 alle belangrijke stukken gepubliceerd.

Het geheim van de Smitsen

Lange tijd is aangenomen dat de unieke klank van de Smits-orgels aansloot bij de baroktraditie van de 18de eeuw. Maar recent onderzoek heeft uitgewezen dat Frans I juist een romantisch geluid wilde presenteren, met behulp van strijkende stemmen en doorslaande tongwerken. Dankzij musicologisch onderzoek en geluidsanalyses is zijn vooruitstrevende muzikale intentie duidelijk geworden. Hiervoor blijkt hij een uitgebreid en ongebruikelijk systeem van pijpmaten (mensuren) te hebben bedacht, dat ook zijn zoon bleef hanteren. In het boek wordt dit 'geheim' ontrafeld en toegelicht.

Dispositie No 3			
Groot Manuaal			
1. Prestant	16'	in t front	2000.00
2. Bourdon	16'	de bas ten' heul	200.00
3. Viola di gamma	8'	lin	100.00
4. Fluit	8'	8af g van' heul	100.00
5. Helpus	8'	compelike	100.00
6. Fluit	4'	lin	100.00
7. Fluit	4'	lin	100.00
8. Fluit	2'	2. Hoek	100.00
9. Fluit	2'	2. Hoek	100.00
10. Fluit	2'	lin	100.00
11. Fluit	2'	lin	100.00
12. Fluit	2'	compelike	280.00
13. Fluit	2'	lin	280.00
14. Fluit	2'	lin	1500.00
Windlaag fregu 3 1/2 à 12			4350.00
Boven Manuaal			
1. Prestant	8'	in t front	400.00
2. Bourdon	16'	de bas ten' heul	350.00
3. Viola di gamma	8'	lin	200.00
4. Fluit	8'	8af g van' heul	160.00
5. Helpus	8'	compelike	200.00
6. Fluit	4'	lin	180.00
7. Fluit	4'	lin	180.00
8. Fluit	2'	2. Hoek	120.00
9. Fluit	2'	2. Hoek	100.00
10. Fluit	2'	lin	300.00
11. Fluit	2'	lin	280.00
12. Fluit	2'	compelike	280.00
13. Fluit	2'	lin	1500.00
Windlaag fregu 3 1/2 à 12			4350.00
Rugwerk			
1. Prestant	8'	in t front	400.00
2. Bourdon	16'	de bas ten' heul	350.00
3. Viola di gamma	8'	lin	200.00
4. Fluit	8'	8af g van' heul	160.00
5. Helpus	8'	compelike	200.00
6. Fluit	4'	lin	180.00
7. Fluit	4'	lin	180.00
8. Fluit	2'	2. Hoek	120.00
9. Fluit	2'	2. Hoek	100.00
10. Fluit	2'	lin	300.00
11. Fluit	2'	lin	280.00
12. Fluit	2'	compelike	280.00
13. Fluit	2'	lin	1500.00
Windlaag fregu 3 1/2 à 12			4350.00

Het boek inhoud

Familiegeschiedenis, de bouwstijl en de orgels

Het boek is in grote lijnen **chronologisch** opgebouwd.

In hoofdstuk 1 komt de familiegeschiedenis aan de orde, met veel aandacht voor de ideeën en het karakter van de hoofdpersonen.

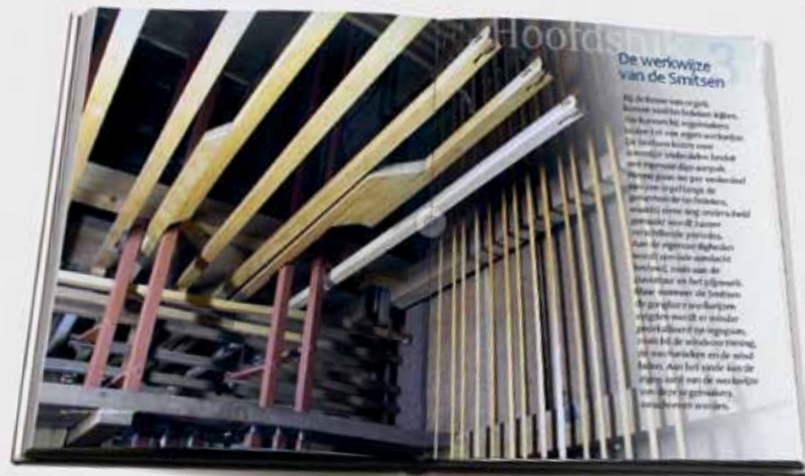

Hoofdstuk 2 geeft een overzicht van de verschillende typen **frontontwerpen** met daarbij tekeningen en schetsontwerpen uit het Smits-archief.

Het boek inhoud

Het boek vervolgt in hoofdstuk 3 met een uiteenzetting over de **technische werkwijze** van het bedrijf, waarbij de windvoorziening, de mechanieken, de klaviatuur, het pijpwerk en de bijzondere mensuren aan de orde komen.

Boxtel 1842

Neerloon 1845

Rosmalen 1850

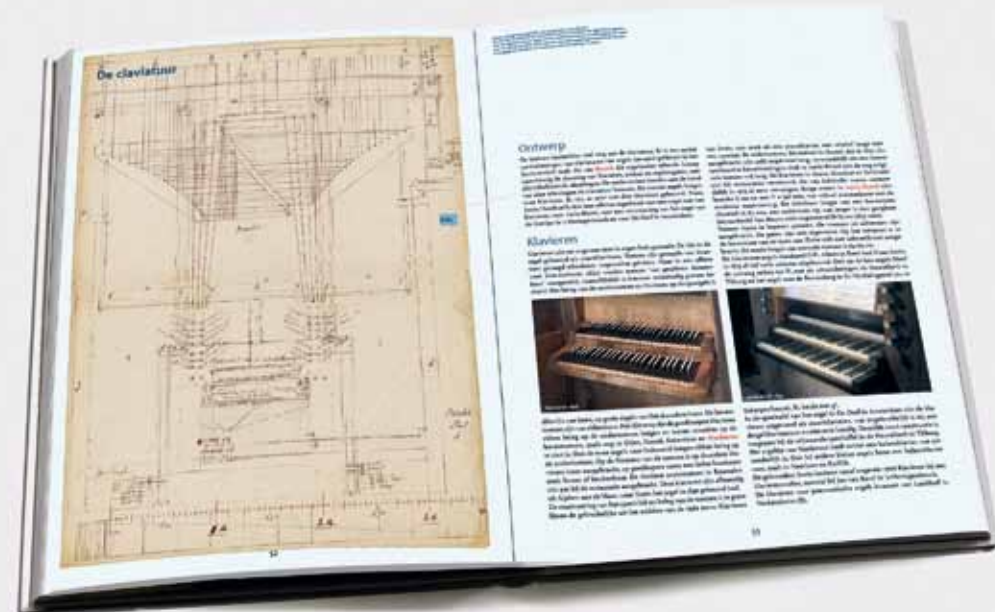
Aarle-Rixtel 1854

Deursen 1864

Kekerdom 1865

Elk orgel wordt in een vast stramien behandeld. Eerst een afbeelding van de (huidige) locatie, meestal een kerk, waar het orgel staat, met uitleg over de geschiedenis van kerk en orgel, gevolgd door een paginagrote foto van het orgel in het interieur. Dat is hoe de beschouwer het orgel ziet in de ruimte.

Het boek inhoud

Op de bladzijden daarna zien we hoe de organist het instrument ervaart, met name de klaviatuur, ook paginagroot, uitleg over de techniek van dit orgel, verder de restauratiegeschiedenis en meer.

Het boek inhoud

Op de volgende pagina's van het boek staan afbeeldingen van de mechanieken en de pijpen op de laden.

Het boek inhoud

De bespreking van het orgel wordt steeds besloten met een kunsthistorische beschouwing van het front.

Het boek in houd

Voorafgaand aan de orgelbeschrijvingen per tijdperiode zijn er de inleidingen van de **hoofdstukken 4 tot en met 9** waarin bespiegelingen worden gemaakt over wat er dan allemaal speelt op religieus, muzikaal en technisch gebied.

Tot slot wordt er in hoofdstuk II een vergelijking gemaakt met andere grote orgelmakers uit de 19de eeuw om het unieke van de Smitsen uit te lichten. In de bijlagen zijn o.a. chronologische overzichten en een literaturopgave opgenomen.

In het boek, muziek cd's

Om het eigenzinnige muzikale karakter van de Smits-orgels te illustreren zijn **twee cd's**, ingespeeld door zes Brabantse organisten, aan het boek toegevoegd. Hierop wordt muziek ten gehore gebracht uit de bouwtijd van de orgels. Bij het zoeken naar geschikte muziek zijn unieke muziekstukken gevonden welke op vakkundige wijze zijn voorgedragen op de twee cd's. De volgorde op beide cd's loopt parallel aan de ontwikkeling van de bouwstijl van de instrumenten zodat de opnamen ook een luisterbare, dus ideale aanvulling geven op het boek. Onbekende componisten passeren de revue, zodat op deze manier een inkijk wordt gegeven in de organistenwereld van de negentiende eeuw.

Projectteam

Dr. Frans Jespers

hoofd-auteur

was Universitair hoofddocent godsdienstwetenschap aan de Radboud Universiteit Nijmegen, is muziekhistoricus, organist en auteur van een tiental boeken en veel artikelen over orgels en orgelmakers.

Ir. Hendrik Kooiker

cd-opnamen, adviezen

behaalde de ingenieurstitel in akoestiek en telecommunicatie in Delft, is orgeladviseur, was medeoprichter van het College van Orgeladviseurs Nederland, adviseur van de Brabantse Orgelfederatie (BOF) en werd onderscheiden door de Académie Sciences et Lettres.

Wijte Rodenburg

vormgeving, fotografie

industriële en grafisch ontwerper, was docent aan de Design Academie te Eindhoven, medeoprichter en jarenlang bestuurslid, vormgever en webmaster bij de Brabantse Orgelfederatie.

Wim van der Ros

adviezen, fotografie

redacteur bij maandblad 'De Orgelvriend', medeoprichter en jarenlang bestuurslid van de Brabantse Orgelfederatie, initiator en organisator Nationale Orgeldag en auteur van honderden orgelbeschrijvingen.

Ad van Sleuwen

muziekadviezen

was docent Orgel aan het Fontys Conservatorium, medeoprichter en jarenlang adviseur van de Brabantse Orgelfederatie, is honorair stads-organist van Hilvarenbeek en werd door de Académie Sciences et Lettres onderscheiden voor zijn verdiensten voor de Franse orgelcultuur.

Het boek de uitgave

Uitgave eind 2025

Gebonden boek met hardcover

Afmetingen 300 x 240 mm

Ruim 520 full colour pagina's

Meer dan 800 afbeeldingen

Inclusief twee cd's met

opnamen van Smits-orgels

Verkoopprijs € 49,95

Alle info:

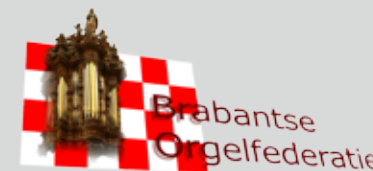
Voorintekenen met € 10,- korting

Bij voorinschrijving betaalt u dus **slechts € 39,95**.

Voorintekenen is mogelijk via mailadres smits-boek@brabantorgel.nl met een gelijktijdige vooruitbetaling van € 39,95 op **NL87RABO 0110 935 837** ten name van de Brabantse Orgelfederatie onder vermelding van 'Smits-boek'. Indien u voor 1 juli 2025 intekent en vooruit betaalt, kunt u indien u dat op prijs stelt en aangeeft in de e-mail, in de lijst met begunstigers vermeld worden in het boek. Elke vrije donatie wordt ook zeer op prijs gesteld. Mocht het boek om welke reden dan ook niet kunnen verschijnen dan zal het bedrag worden teruggestort.

Informatie over releasedatum, de boekpresentaties met mogelijkheid tot ophalen van uw betaalde boek, eventuele toezending en meer vindt u t.z.t. op de website www.brabantorgel.nl/smits-orgels, of klik op de QR-code.

Realisatie in samenwerking
met de Brabantse Orgelfederatie.

De orgels

In het boek worden de onderstaande nog bestaande 45 Smits-orgels behandeld, voorafgegaan door het eerste grote Smits-orgel dat vanaf 1827 bijna honderd jaar in de eigen parochiekerk van **Reek** stond als ijkpunt van hun orgelbouwkunst.

Reek

1833	Gemert	Sint-Jan Onthoofding
1838	Deurne	Sint-Willibrorduskerk
1839	St.-Oedenrode	Sint-Martinuskerk
1842	Boxtel	Sint-Petrusbasiliek
1842	Druten	H.H. Ewalden
1844	Winssen	Sint-Ant. van Padua
1844	Grave	Sint-Elisabethkerk
1845	Neerloon	Sint-Victorkerk
1846	Escharen	Sint-Lambertuskerk
1846	Demen	Sint-Willibrorduskerk
1847	Oirschot	Sint-Petrusbasiliek
1847	Gassel	Sint-Jan de Doper
1847	St.-Michielsgestel	Zusters van Liefde
1848	Oijen	Sint-Servatiuskerk
1850	Rosmalen	Sint-Lambertuskerk
1850	Eersel	Sint-Lambertuskerk
1852	Schijndel	Sint-Servatiuskerk
1854	Schajk	Sint Antonius Abt
1854	Aarle-Rixtel	Maria Presentatie
1855	Beers	Sint-Lambertuskerk
1855	Borkel en Schaft	Sint-Servatiuskerk
1856	Milheeze	Sint-Willibrorduskerk
1857	Someren	Sint-Lambertuskerk
1858	Overlangel	Sint-Antoniuskerk
1859	Mariahout	O. L. Vr. van Lourdes
1862	Helmond	Sint-Lambertuskerk
1864	Deursen	Klooster Soeterbeeck
1864	Amsterdam	De Duif
1865	Kekerdam	Sint-Laurentiuskerk
1866	Macharen	Sint-Petrus' Banden
1866	Ravenstein	Sint-Luciakerk
1867	Den Dungen	Sint-Willibrorduskerk
1876	Heeswijk	Jacobus de Meerdere
1882	Nuenen	Sint-Clemenskerk
1884	Vlierden	Sint-Willibrorduskerk
1884	Mill	Sint-Willibrorduskerk
1892	Puiflijk	Sint-Jan de Doper
1894	Tilburg	Sint-Jozefkerk
1894	Geldrop	Sint-Brigidakerk
1895	Zeeland	Jacobus de Meerdere
1900	Sint Agatha	Kloosterkerk
1905	Tilburg	Sint-Dionysiuskerk
1906	Tilburg	Maranathakapel
1908	Maasbommel	Sint-Lambertuskerk
1912	Uden	Birgitenessenklooster